

מהמרקסיזם דרך "הביקורת החדשה" עד הנונסנס האקדמי 4

בטורים הקודמים עסקתי בהתפתחות הפוסטמודרניזם, החל מהמרקסיזם דרך הדקונסטרוקציה ועד ימינו. בתחילת הטור הראשון (178) עמדתי על כך שהמוטיבציה לדיון היא תופעת מאמרי הנונסנס שבעיניי הם חלק בלתי נפרד ומתבקש מהפוסטמודרניזם והדקונסטרוקציה. עוד הערתי שלא בכדי מאמרים אלה צומחים דווקא בערוגתם של מדעי החברה והרוח, שכן יש בתחומים אלו בעייתיות מובנית. אמנם מאמרי הנונסנס הם גידולי פרא אזוטריים שאינם מלמדים בהכרח על התחומים הללו בכללם, אבל בכל זאת הקורלציה הזאת אומרת דרשני. אמרתי שזו ההזדמנות לחדד יותר את טענתי החוזרת לגבי אופי ה"חרטא" של התחומים הללו. כעת אכנס לסוגיית מאמרי הנונסנס, ואנסה להסביר מדוע בעיניי למרות האזטריות שלהם יש בהם משהו שמלמד על מדעי החברה והרוח בכלל.

לעצם הבעייתיות

די קשה לנמק טענה כללית על תחום דעת. לקבוע שמדובר ב"מדעי החרטא" זו אמירה עמומה למדי, וקשה להציג לה הנמקה על בסיס מדדים כמותיים או לפחות חד משמעיים. מי קובע מהי חרטא? מהו חומר חסר ערך? מה שבעל משמעות וערך לאחד הוא חסר משמעות או ערך לאחר. הרי כל מאמר טוען משהו, לא? וכי כל מה שלא מדעי הוא חסר ערך?! מעבר לזה, מהי כמות החומר הירוד שצריכה להימצא כדי לפסול תחום שלם ולהתייחס אליו כ"חרטא"? הבעיות הללו מקשות מאד על ביסוס קביעה מסוג כזה.

לא בכדי, זה מזכיר טענות דומות לגבי אמנות מופשטת/מודרנית. רבים מבקרים אותה (ובראשם קישון זצוקללה"ה)¹ על כך שמדובר בתרמית השנייה של המאה (אחרי הרפואה האלטרנטיבית כמובן). קשקושים חסרי שחר ופשר מוצגים במוזיאונים מכובדים כיצירות בעלות עומק רעיוני ואמנותי. מנגד, תמיד נשמעות ההתגוננויות הרגילות: מי אמר לך שזה חסר משמעות?² אתה כנראה לא מבין בזה. למישהו אחר זה מאד משמעותי. למי שמבין זה אומר המון וכדומה. ובאמת קשה להגדיר ובוודאי לכמת ערך אמנותי של יצירה. וכבר אמרו רבותינו, על טעם וריח אין להתווכח.

דוגמה שלישית היא טקסטים במחשבת ישראל ובחסידות. טענתי (ראה טורים 6-104, 113) היא שחלק ניכר מהם זה פטפוט חסר ערך שלא אומר הרבה. מושגים לא מוגדרים, טענות לא חדות, משחקי מילים, ספקולציות, הבחנות בין עמדות שאין ביניהן הבדל של ממש, והרבה טענות בנאליות שכל אחד יודע גם בלי לעשות מחקרים מלומדים, וכמובן טענות חסרות ביסוס למכביר. ושוב עונים כנגדי, מי שמך?! הרבה אנשים מוצאים בזה טעם ועומק רב. כל מה שלא מוצא חן בעיניך הוא חסר ערך? ושוב, וכי כל מה שלא מדעי הוא חסר ערך?! על כך אשוב ואומר גם כאן שכל זה בהחלט נכון. לא סביר שכל מה שלא מוצא חן בעיניי הוא חסר ערך. גם לא נכון שכל מה שאינו מדעי הוא חסר ערך. מנגד, גם לא נכון לומר שכל מה שלא מוצא חן ואינו מדעי בעיניי בהכרח יש לו ערך. אז כיצד ניתן לקבוע מה ערכו של טקסט כזה? האם הוא רק לא מוצא חן בעיניי (אני לא מסכים לו), או שמא הוא באמת חסר ערך? שוב, החוסר באמות מידה עומד בעוכרינו.

ואבוהו דכולהו, טקסטים פוסטמודרניים בכלל. אמנם כאן לא משנה בכלל באיזה תחום הם עוסקים, שכן כפי שכבר ראינו בטורים הקודמים היעדר הוא היעדר, ולא משנה את מה מעדירים. טקסטים אלו הם מקרי קצה של שלוש הדוגמאות הראשונות כמובן. גם ביחס אליהם טענתי לא פעם שמדובר בנונסנס חסר משמעות וחסר ערך. אוסף מביך של משפטים שחלקם כשלים וחלקם טאוטולוגיות (שבמקרה

¹ שאף טרח וכתב על כך ספר משעשע ביותר (שיצא כאן כמעט עם מותו): [נקמתו המתוקה של פיקאסו](#). חפשו עליו ברשת ותמצאו מיד את הזעם של אותם אלה שאני מדבר עליהם כאן (בעיקר קוראי וכותבי הארץ).
² עלעול מקרי בתגובות הנייל לספרו של קישון יעלה בפניכם מיד את הטענות הללו.

הטוב מעורב בהם חלק בעל משמעות, שבהגדרה אינו פוסטמודרני³. ושוב, ניתן לשאול אותי כיצד אני יכול לקבוע זאת? הרי תמיד ניתן פרשנות שיוצקת משמעויות לטקסט. המהדרין יאמרו שהפרשנות נוצרת תמיד אצל הקורא/הפרשן, והיא אינה מאפיין של הטקסט עצמו (מוכר? זו ההצדקה האידיאולוגית של בעלי הנונסנס עצמם, כמובן. הסברתי זאת בטור הקודם). אז איך באמת ניתן לקבוע באופן מבוסס שמדובר בטקסט חסר ערך? מהם הקריטריונים? לכאורה גם מה שאני אומר כאן הוא חרטא ברתא.

מהי איכות?

זה מחזיר אותי לפיידרוס, גיבור ספרו של פירסיג, **זן ואמנות אחזקת האופנוע**. כמרצה לרטוריקה, פיידרוס בדק חיבורים של תלמידיו, ותהה מה הקריטריונים לקביעת איכות של חיבור ואיכות בכלל. האם ניתן לתת ציונים ולהעריך עבודה כזאת או טקסט כזה ללא קריטריונים? האם זו לא סתם קביעה שרירותית סובייקטיבית? הצד השני של המטבע הוא שתחושתו הייתה שיש רמות שונות של איכות לחיבורים, גם אם אין לו מדדים אובייקטיביים. זהו המתח שמלווה אמירות מהסוג הזה, ובעצם את מדעי החרטא בכלל.

אחת הבעיות הקשות בעניין זה היא שמאחורי תחומים שבהם קשה להציג קריטריונים לאיכות, יכולה בקלות להתחבא שרלטנות. אין ספק שזהו כר נרחב להצגת קש וגבבא כיצירות בעלות עומק (שמי שלא מבין אותן ולא רואה זאת, הרי זה רק מקוצר המשיג ועומק המושג כמובן). הפוסטמודרניות שתוארה בטורים הקודמים מבוססת על הטענות של המקופחים המקצועיים, כגון: "מי שמך", או "מי נתן לך את המונופול" וכדומה. זה נכון שבתחומים הללו אין קריטריונים ברורים, אבל השאלה האם פירוש הדבר בהכרח שהכל הולך, או שמא גם בתחומים כאלה יש מקום להפעיל את השכל הישר, דווקא בגלל שאין בהם קריטריונים חדים. זה שאין קריטריוני איכות לא אומר שאין איכות.

כשל החרטא: תורף הטענה

כעת אני מגיע למחקר האקדמי. בניגוד לתפיסה הפוזיטיביסטית שמבקרת את תחומי החרטא השונים על עצמם אי מדעיותם (וידועה ביקורתו של פופר על הפסיכואנליזה)⁴, מבחינתי הטענה שלא מדובר במדע אינה האשמה, ובוודאי שהיא לא מופנית כלפי "מדעי" החברה והרוח כשלעצמם. אופיים של התחומים הללו כנראה לא מאפשר לחקור אותם כמו שעושים במדעי הטבע, ואין פלא שאין שם וודאות כמו במדעי הטבע. אני לא יודע לעשות את זה טוב ומדויק יותר. העיסוק בתחומים הללו מטבע הדברים רווי בהנחות יסוד וקשה מאד לבודד פרמטרים, ולכן לפעמים קשה לאתר חוקים ברורים ולהבחין בין ההנחות לבין ממצאי המחקר (גם החוקרים עצמם לא תמיד טורחים לעשות את ההבחנות הללו, וזה בהחלט חבל). לכן טענות בתחומים הללו, גם אם הן נראות מבוססות היטב, אינן באמת כאלה. רבות מהן עמומות ולא מוגדרות, או טריביאליות, וזאת בעיקר מפני שאת רובן לא ניתן להעמיד למבחן הפרכה אמפירי. אבל כל אלו תוצאות של טבעם של התחומים הללו.

הטענה העיקרית שלי היא כלפי חלק מהעוסקים בתחומים הללו וגם כלפי היחס הציבורי שהם מקבלים. בגלל אופיים הלא מדויק, הספקולציות בתחומים אלו פורחות כפטריות אחרי הגשם, ובמקרים רבים מוצגות כאמיתות מדעיות יצוקות בסלע. לעתים, הסנסציה מחליפה את המחקר הרציני (החוקר פלוני גילה שממלכת דוד לא הייתה ולא נבראה, או שספר בראשית נכתב על ידי הרמב"ם שבכלל התאסלם ושקע ביוגה ומדיטציה טרנסצנדנטלית, שנשים עמידות יותר מגברים וכו'). האג'נדה מכתובה את תוצאות המחקר וצורת הצגתן (אין טיפולי המרה להומוסקסואלים, ההומוסקסואליות אינה סטייה ולא מחלה, אין הבדלי כשרונות בין גזעים או מגדרים וכדומה)⁵. במקרים רבים משחקי מילים מחליפים טיעונים. כאשר אין דרך לטעון טענות מדויקות, עוברים לפלפולים לוגיים וניתוחים מושגיים ריקים. משחקי מילים שהמדד היחיד לבחון אותם הוא העקביות הלוגית. לא צריך להיות להם תוכן ממשי. די

³ ליתר דיון **טענת** היא שטקסט פוסטמודרני טיפוסי מורכב משני רכיבים: רכיב אחד משמעויות שהוא מודרניסטי, ורכיב אחר (פוסטמודרני) שהוא נונסנס. ערכו של טקסט כזה נקבע לפי המינון של הרכיב הראשון לעומת השני. טקסט פוסטמודרני מובהק הוא טקסט כזה שמורכב רק מהרכיב השני.

⁴ לתיאור מאוזן של הביקורת הזאת ודומותיה, ראו **כאן**.

⁵ אגב, זה כנראה נכון בשני הכיוונים. גם אלו שטוענים שיש טיפולים כאלה נגועים באגינדה כמובן, אלא שאצלם זה ברור. לעומת זאת, הקהילייה ה"מדעית" מציגה את אמירותיה כטענות אובייקטיביות וממצאים מדעיים, בעוד שהאמת אינה לגמרי כזאת.

בכך שתעשה השוואה בין הנונסוס של פלוני לזה של אלמוני. העיקר שטענת טענה תקפה לוגית על בסיס הנחות שרירותיות כלשהן.

תופעה רווחת היא שהתייחסות לעמדות של חוקרים אחרים (שבעצמם מתייחסים לעמדות של חוקרים אחרים) היא תזה, ולא לגמרי ברור מה חוקרים שם. במקרים רבים, החוקרים חוקרים בעיקר את עצמם, ואת ההבדלים ביניהם, גישתו של פלוני שונה מזו של אלמוני או דומה לה, בלי שום התייחסות לעולם העובדות, כלומר למציאות האובייקטיבית שאותה הם אמורים לחקור ולתאר. תחומים שלמים נוצרים על ידי ציטוטים הדדיים והשוואות בין החוקרים לבין עצמם. העובדות לא ממש מעניינות.

במקרים מסוימים, החוקרים בתחומים אלו לא מבחינים בין עובדות להנחות, נורמות, ערכים, תפיסות עולם, אידאולוגיות ואג'נדות. הם מציגים את עצמם, וכך גם רואים אותם אחרים, כדיסציפלינות וכמומחים לכל דבר. גם היחס לעוסקים בהם הוא כמומחים בתחומם שלאמירותיהם יש מעמד ותוקף. כמו שיש מומחים לפיזיקה, לגרעין, לכלכלה, לביולוגיה ולרפואה, כך ישנם גם מומחים לפוליטיקה לחינוך ולמגדר. טענותי הן בעיקר במישורים הללו.

טענותי: "מדעי החרטא"

חשוב לציין שגם בתחומים הללו ניתן מדי פעם למצוא דברים בעלי ערך, אבל העמימות והיעדר הקריטריונים מאפשרים שרלטנות ויצירת זבל במידה שעולה על הנסבל. בדרך כלל גם הדברים בעלי הערך לא ראויים לתואר מדע, אבל לא כל מה שהוא בעל ערך צריך להיות מדע. אם היו מנסים ליצור שם דברים בעלי ערך בלי להתיימר לכתר המומחיות המדעית, הרבה מהטענות (מלבד אלו הפוזיטיביסטיות) כלפיהם היו נעלמות והכל היה בא על מקומו בשלום.

טענותי העיקרית כלפי "מדעי החרטא" אינה על כך שאין בהם קריטריונים ושהם אינם מדע. הטענה היא שהיעדר הקריטריונים הזה מביא להזנייה של המחקר מכל הבחינות שתיארתי ועוד. ובעיקר אני מוחה על עשיית המחקר קרדום לחפור בו. כפי שראינו בטורים הקודמים, האג'נדה הפכה להיות קריטריון לאיכות. טענה נוספת היא שהיחס המכבד לו הם זוכים אינו מוצדק. ה"מומחים" שם בדרך כלל לא מומחים לכלום. רק תקשיבו לראיונות בתקשורת עם מומחים לפסיכולוגיה, חינוך, מדע המדינה ופוליטיקה וכדומה, ותראו שלא למדתם מאומה (מעבר אולי לכמה עובדות שרק המומחה יודע). לדיסציפלינה אין שום ערך מוסף. הדיסציפלינה היא ניתוח בגרוש של תופעות שכל אדם מהרחוב יכול היה לעשות באותה רמה ובאותה איכות (במקרה הטוב).

ניתן לסכם ולומר שטענותי היא שמדובר ב"מדעי החרטא", ודוק: כשמתייחסים אליהם כמדעים זו בדרך כלל חרטא. אם רואים אותם כפי שהם, יש בתחומים הללו גם דברים אינטליגנטיים, למרות שהם אפופים בלא מעט זבל חסר ערך. לא התחום הוא חרטא אלא ה"מדעיות" שבו (וגם היא לא כולה ולא תמיד).

השלכות

הבעיה בהתיימרות המדעית הזאת אינה רק שזהו סוג של שקר מוסכם. מעבר לזה יש לכך מחירים כבדים, והדבר פוגע בראש ובראשונה בתחומים הללו עצמם. ברגע שאין קריטריונים ברורים לאיכות (כמו מבחני הפרכה), הצורך להיחשב כמדעי מחייב להמציא קריטריונים כאוות נפשך, והדבר פותח פתח להשתלטות של אג'נדות ואופנות שונות (תקינות פוליטית) במקום מחקר או דיון חסרי פניות. אם לא היו מתיימרים ליצור קריטריונים מדעיים מחייבים אפשר לבחון מאמרים וטענות בכלים של שכל ישר לפה או לשם. נכון שיש כאן מקום לוויכוח אבל זה טיבם של התחומים הללו. אבל מעת שמנסים לייצר מהם דיסציפלינה במקום שאין כזאת, מה שקורה הוא שמתמקדים בדברם הטפלים שניתנים להוכחה (כלומר בדברים טריביאליים), או במשחקי מילים טאוטולוגיים. וכמובן מה שהכי חשוב הוא הדרך בה כותבים את ההפניות (בבולד או רגיל. השנה לפני מקום ושם ההוצאה או אחריהם וכדומה, האם ציטטת את פלוני או לא), מציגים את הציטוטים, מספר המילים, החלוקה לפרקים, ועוד ועוד. התוכן הוא משני. את התוכן קשה לשפוט, ולכן המיקוד הוא בצורת הכתיבה במקום בתוכן, ובמגמה במקום בטענות.

בחזרה לטיעונים מבוססים

אז כיצד ניתן לבסס את טענותי שלי? האם הן לא לוקות באג'נדה ומהוות אוסף הכללות לא מבוססות? אכן מדובר בהתרשמות, וכאמור קשה בתחומים אלו לעשות משהו מבוסס יותר (לי לפחות לא משלמים על ה"מחקר" שאני עושה בטורים הללו, ואני גם לא טוען שזהו "מדע").

אבל לשמחתי, בתחומי החרטא הללו, בגלל היעדר הקריטריונים והבעייתיות המובנית בהם, צפויות לצמוח תופעות פרא קיצוניות במיוחד. תשאלו למה אני שמח? מפני שתופעות פרא אלו מקילות עליי מאד את החיים. לגביהן ניתן לטעון שמדובר בחרטא באופן מכומת ומבוסס מדעית. מדובר בעשבי פרא פוסטמודרניים שהם תופעות שוליים של התחומים הללו, אבל יש להם שני יתרונות בולטים: 1. האמירות לגביהם הן מדידות. 2. להערכתי הם משקפים ומבטאים בעייתיות רחבה יותר שמובנית בתחומים הללו בכלל.⁶

מאמרי נונסנס

הראשון שהתפרסם בזכות [תעלול](#) נונסנס שכזה הוא הפיזיקאי אלן סוקל, ששלח מאמר נונסנס בשם: "פורצים גבולות: לקראת הרמנויטיקה טרנספורמטיבית של כבידה קוונטית" (Transgressing the Boundaries: Toward a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity),⁷ לפרסום בכתב העת **social sciences** שיוצא באוניברסיטת דיוק. מדובר בגיליון שהוקדש ל"מלחמות המדע" (ביקורת של סוציולוגים על המדע). חשוב לציין שכתב העת הזה נחשב כתב עת מכובד בתחומי, ו**אוניברסיטת דיוק** היא אחד המוסדות האקדמיים המובילים בארה"ב. וראה זה פלא, המאמר התקבל לפרסום ואף פורסם במאי 1996.

אחרי פרסום המאמר, סוקל פרסם בכתב העת **לינגואה פרנקה** מאמר ובו כתב:

המאמר הארוך ועמוס הערות השוליים מופרך מיסודו ומורכב מבלייל שטויות, הבלים וטעויות בחשבון בסיסי. אחת הטענות המופרכות במאמר הייתה שפאי (היחס בין קוטר המעגל להיקפו) ו-G (קבוע הכבידה) הם תלויי הקשר היסטורי. כמו כן טוען המאמר בין השאר שבדיוק כמו המציאות החברתית גם המציאות הפיזיקלית היא הבניה חברתית ולשונית ושורת הכבידה הקוונטית מראה שמרחב הזמן איננו מציאות פיזיקלית אובייקטיבית.

אחרי פרסום המאמר ותגובתו הנ"ל של סוקל התנהל פולמוס סוער על איכות המאמרים והמחקרים בתחומים הללו, ועל הקריטריונים שמשמשים במינוח פוסטמודרני ורוח "ביקורתית" במקום קריטריוני האיכות שהיינו מצפים להם.

אבל אם חשבתם שמישהו הפיק לקחים, טעות הייתה בידכם. עשרים שנה אחרי סוקל, בשבועות האחרונים [התפרסם](#) ניסוי דומה של שלושה ברנשים, ג'יימס לינדזי, הלן פלאקרז ופיטר בוגוזיאן, שקשורים בצורות שונות לעולם האקדמי. שלושת החבר'ה הללו כתבו כעשרים מאמרים ושלחו אותם לפרסום בכתבי עת שונים, לטענתם מדובר בכתבי עת נחשבים בתחומיהם (מה שכמובן לא אומר הרבה). הרשו לי להיכנס בפירוט מה לכל מה שהתרחש שם, כי זה ממש משעשע ומאלף, ואני חושש שחלק מכם לא יעברו בפירוט הראוי על המאמר בכלכליסט שלינקתי אליו למעלה וכך יפסידו עונג צרוף.

מאמרי הנונסנס החדשים: תרבות האונס של כלבים קוויריים

אפתח במאמרם החשוב, העונה לשם: "תגובות אנושיות לתרבות אונס והתנהגות קווירית בפארקי כלבים עירוניים בפורטלנד, אורגון". נשמע לכם כמו הכותרות של ספר מרסלינג או מאמר מתיאוריה וביקורת והדוגמאות שהובאו בטורים הקודמים? אכן כן. ראינו שזו ההגדרה הקאנונית לכותרת של חיבורים מהז'אנר התימהוני הזה: צירוף של אוסף מילים מהסל התקני (תרבות אונס והתנהגות קווירית) שמצורפות למילה בנאלית מחיי היומיום (פארק כלבים עירוני בפורטלנד).

הם שלחו את המאמר הזה עם כותרת הנונסנס האופנתית והטיפוסית שלו, בתקווה וציפייה (מבוססות) שהוא יתקבל לפרסום על לא עוול בכפו. הם ציפו שהוא יתקבל רק בגלל מבנה הכותרת התקני ועוד כמה משפטים אופנתיים בתוכו, וזאת כאמור על אף שכולו נונסנס.

⁶ פיזיקאים שרוצים לטפל בדינמיקה של חמור, מתחילים עם חמור נקודתי. זה אולי מצחיק, אבל לגבי חמור כזה אפשר לעשות חישובים ולהבין באופן מלא את הפיזיקה שלו. מכאן אפשר להתקדם אט אט לכיוון ההבנה של חמור ריאלי. גם מאמרי הנונסנס הם חרטא מובהקת (נקודתית), שאותה אפשר להבין היטב, והיא מהווה דגם מובהק לתופעות הפחות מובהקות.
⁷ איזה בזבוז! הוא היה יכול להציע את זה ככותרת לספר ברסלינג.

כדי לחדד יותר את הממצאים החשובים שהוצגו במאמר, יש בנותן טעם להביא כמה מטענותיהם המהפכניות (הציטוטים מכאן והלאה מהמאמר הנ"ל בכלכליסט):

המחקר טען שפארקי כלבים הם חללים סלחניים לאונס ושיש בהם תרבות אונס תוקפנית של "הכלבה המדוכאת". אחת המסקנות היתה שיש לאמן גברים עם קולר ורצועה כמו כלבים, כדי ללמדם להפסיק להתנהג באלימות. על הרעיון המופרך הזה היתה חתומה "הלן ווילסון", אקדמאית לא קיימת ממכון מחקר מומצא, שמעולם לא תצפתה על 10,000 כלבים בגינות ציבוריות בפורטלנד ולא בדקה ("בנימוס", הבטיח המחקר) את איברי המין שלהם.

אגב, זו דווקא לא בעיה אמיתית בעיניי, שכן מדובר ברמאות. למערכת אין דרך לבדוק האם החוקר מרמה או לא, ולכן דווקא כאן איני רואה בעיה של ממש.⁸ הבעיה שלי היא בתוכן הטענות וההבלים שבמאמר ולא ברמאות. אמנם לאור היעדר התוכן וההבלים שבמאמר הייתי מצפה שיתעורר חשד גם לגבי ה"מחקר" עצמו ושתיבחן האפשרות של רמאות. כלומר אחרי שרואים הבל כזה מיד מתבקש לבדוק רמאויות. זה כמובן לא נעשה, ועוד נשוב לכך.

אתם ודאי שואלים את עצמכם מה הייתה תגובת המערכת של כתב העת הנחשב הנ"ל? והרי החדשות. אחרי מעבר קפדני על המאמר של שני קוראים אקדמיים מלומדים ובלתי תלויים (ביקורת "עיוורת" מקובל), הדו"ח שלהם כלל את ההערות הבאות:

"זהו מאמר עוצמתי, חדשני, עשיר בניתוח וכתוב היטב", כתב הקורא הראשון, שגם כינה את המחקר "אינטלקטואלי" ו"מרגש". הקורא השני סבר שהמאמר יהיה "תרומה חשובה לגיאוגרפיית חיות פמיניסטית", מה שזה לא אומר. ולא רק שהמאמר פורסם והוכתר כאחד הטובים ב-25 שנות הז'ורנל - "הלן ווילסון" הוזמנה להעריך בעצמה עוד ארבעה מאמרים אחרים שהוגשו לפרסום בז'ורנל.

כלומר לא מדובר בפספוס מקרי של שני מבקרים אינפנטיליים. הם לא רק לא שמו לב שיש כאן הבל. הם הבינו מתוך הטקסט הזה תובנות אקדמיות מופלגות, וסיווגו אותו כיצירה מופתית. זה כבר לא סתם אירוע מקרי שיש להתעלם ממנו, עשב שוטה. יש כאן תופעה שמשמעותה רחבה הרבה יותר. ולסיכום, ודאי אתם תוהים מה כתבה להם המערכת, אחרי שהמאמר עבר את הביקורת. הרי הדברים לפניכם:

הז'ורנל 'Gender, Place, and Culture' חוגג את שנתו ה-25. לכבוד האירוע נפרסם 12 מאמרים מובילים ב-12 הגיליונות של 2018. אנחנו רוצים לפרסם את המאמר שלך, תגובות אנושיות לתרבות אונס והתנהגות קווירית בפארקי כלבים עירוניים בפורטלנד, אורגון, בגיליון השביעי. הוא מפנה תשומת לב להרבה נושאים ממחקרי עבר על גיאוגרפיות פמיניסטיות ומראה איך חלק מהעבודה שמתבצעת כעת יכולה לתרום להמרצת התחום. במובן הזה, אנחנו חושבים שזה מאמר טוב לחגיגות.

אגב, אין כל ספק שזהו מאמר טוב לחגיגות, בעיקר בתחום המתפתח של גיאוגרפיית חיות פמיניסטית. הוא גם מאמר טיפוסי (דומה לעבודות קודמות ו"מחקרי" עבר), ועל אף זאת מצליח להיות מיוחד, יצירתי ומסעיר. הלוואי דבר הוא!

העובדה שמדובר בנונסנס לא מפריעה לאף אחד מהקוראים המבקרים ולא מהמערכת עצמה (כנראה גם כל שאר החיבורים המלומדים שמתפרסמים שם הוא ברמה דומה). זה לא שהמאמר עבר וזהו. לא שמו לב. להיפך, שמו לב אליו. הוא צוין למופת ונבחר כאחד מהקלסיקות של כתב העת בעשרים וחמש שנותיו. כדאי לשים לב שאנחנו לא מדברים כאן על יצירה ספרותית, שמתפרסמת על אחריות בעליה ותו לא. זהו מאמר אקדמי שעבר את הביקורת של כתב העת והמבקרים השונים (בדרך כלל יש יותר מאחד), ואף אחד מהם לא שם לב שמדובר בנונסנס הבלותי. מה לדעתכם זה אומר על שאר המאמרים שמתפרסמים שם (אלו שנכתבו ברצינות על ידי כותביהם)?

אם אתם רוצים כמה תגובות נלהבות שהם קיבלו במייל, מעבר למערכת המשולהבת של כתב העת וקהילת החוקרים של הגיאוגרפיה הקווירית של בולדוגים, יש גם [סרטון](#) שהוא חלק מסרט תעודה שהם יוצרים כעת על הניסוי שלהם, ובו מובאים כמה מיילים משתפכים על המחקרים שהמציאו. רוצים עוד דוגמאות למחקרי המופת הללו? הנה עוד כמה:

⁸ ראו [טענתנו של מרדכי על טור 179](#) ותגובתי אליו בדיוק בנקודה זו.

אחד המאמרים הציג מחקר שטוען שאם גברים יאוננו באמצעות חדירה אנאלית הם יהיו פחות טרנס-פוביים ויותר פמיניסטיים. לא מאמינים? הוא פורסם בז'ורנל "Sexuality & Culture". במאמר אחר, שהתקבל ל-"Affilia", ז'ורנל לעבודה סוציאלית וביקורת פמיניסטית, הם שכתבו חלק מ"מיין קאמפף", המניפסט הפוליטי של אדולף היטלר, וטענו שניתן לסתור פמיניזם נאו-ליברלי באמצעות פמיניזם שמאחד נשים סביב הקורבנות שלהן. במחקר נוסף שכתבו נטען שנורמות תרבותיות דכאניות גורמות לחברה להעריך בניית שרירים ולבוז לבניית שומן, והוצע בו המושג Fat Bodybuilding לתיאור הספורט המקצועי של בניית גוף שמן. הרעיון התקבל והמאמר פורסם בז'ורנל "Fat Studies".

שימו לב גם לשמות כתבי העת הללו. שילובים של מונחי הסל התקניים: תיאוריה, ביקורת, תרבות, ועוד מונחים כלליים (מדעי החברה, מיניות, שומן וכדומה). הכל על פי התקן שתואר בטורים הקודמים. אי אפשר להתבלבל בשיוך התופעה הזאת כמקרי קצה של ענן הפוסטמודרניות שמערפל את סביבתנו. אני לא יכול שלא להביא כאן תמונה ובה רשימה של שבעה מה"מחקרים" שלהם:

כמה מהמחקרים המופרכים של פרויקט "מדעי המרמור":

פגישות ירח ומשמעותה של אחווה נשית: תיאור פיוטי של חיים ברוחניות פמיניסטית
מונולוג פואטי של פמיניסטית גרושה, שרובו הופק על ידי מחולל שירה.
התקבל לפרסום ב-"Journal of Poetry Therapy"

פעלנות כ"מבחן הפיל" לפורנו פמיניסטי: השפעה של צריכה מרובה של פורנוגרפיה על אסוציאציות מפורשות ומשתמעות של גברים לגבי נשים בחברה
תשאול גברים לאחר צפייה של שעתיים בפורנו קשה מוכיח שפורנו פמיניסטי מוביל לשיפור עמדות על נשים.
"Porn Studies" Revise and Resubmit (תיקון והגשה מחודשת) ל-

סופר-פרנקנשטיין והמדומיין הגברי: על אפיסטמולוגיה פמיניסטית ומחקרי בטיחות של אינטליגנציה מלאכותית
בינה מלאכותית מסוכנת כי תוכננה על ידי גברים; יש לתכנת בינה מלאכותית עם ידע לא רציונלי שתשלוט על האנושות.
"Feminist Theory" Revise and Resubmit מהז'ורנל

כוכבים, פלנטות ומגדר: תשתית לאסטרונומיה פמיניסטית
אסטרונומיה היא מדע גברי, ויש לתקן זאת על ידי שילוב של אסטרונומיה פמיניסטית וקווירית.
"Women's Studies International Forum" Revise and Resubmit לז'ורנל

גבריות שנארגה מחדש: הגדרה מחודשת של מאבקן של נשים תחת שליטתו של השילוש הגברי
אדפטציה פמיניסטית של "מיין קאמפף": גבריות הגמונית, פטריארכליות והברית הגברית הן שלושה ענפים שלובים של גבריות בעייתית.
הוגש לשיפוט על ידי Signs אולם לא עבר הערכת עמיתים

לדעתי חלק מזה מועתק ישירות מרסלינג ומתיאוריה וביקורת, ואם הם לא תובעים אותם על זכויות יוצרים הם פשוט פראיירים. קראו ותשפטו.

המוטיבציה

קרן צוריאל הררי, שכתבה את הדיווח בכלכליסט מביאה את דברי המחברים על המוטיבציה שהניעה אותם:

זה היה רגע השיא בתעלול של ג'יימס לינדזי, הלן פלאקרז ופיטר בוגוזיאן, שרצו לחשוף את חולשתם וצביעותם של מדעי הרוח. זמן רב הם הסתובבו בתחושה שיש דברים שמותר ואסור לטעון במחקרים שנוגעים לקבוצות מיעוט חלשות כמו נשים ולהט"בים, ובמחקרי גזע; שהמחקר האקדמי, שהתיימר להיות המקום שבו מתווכחים על זכויות אדם ומנהלים משא ומתן על החברה שאנחנו רוצים להיות, נהפך למקום צר אופקים וקונפורמיסטי שבו יש מקום לדעות מסוימות מאוד; שככל שאתה מתלונן יותר על קיפוח של קבוצת מיעוט אתה מצליח יותר. לכן הם כינו את תחומי המחקר האלה "מדעי המרמור" (Grievance Studies).

הם לא רצו סתם לטעון את הטענה שלהם, לכן החליטו להוכיח אותה בכלים של מדע טוב. במשך שנה, עד הקיץ האחרון, הם כתבו 20 מאמרים אקדמיים (בממוצע מאמר אחד כל 13 יום) ושלחו אותם לפרסום ב'ז'ורנלים שמדורגים הכי גבוה בתחומם. ההצלחה שלהם מרשימה בכל קנה מידה: בתוך שנה התקבלו שבעה מאמרים לפרסום, מהם ארבעה פורסמו בפועל ושלושה המתינו לתורם. כדי לספק פרופורציה: בהרבה אוניברסיטאות אמריקאיות פרסום של שבעה מאמרים במשך שבע שנים מספיק כדי לקבל קביעות. לינדזי, פלאקרז ובוגוזיאן היו עוד שבעה מאמרים שכבר נכנסו לתהליך ההערכה של הז'ורנלים כשהניסוי נפסק. רק שישה נפסלו לחלוטין לפרסום.

טוב שהם עזרו בזמן, אחרת כיום משרד החינוך והיוה"ל"נ בלשכת הרמטכ"ל כבר היו בעיצומה של בחינה מקיפה של כל תפיסות היסוד שלנו על מגדר לאור ממצאיו של המחקר העדכני על אוננות של כלבים קווייריים בפארקים ציבוריים והשפעתה על שתיית הקפה ברחובות דימונה, הדרת נשים ופטרנליזם שוביניסטי היפרבולי של גברים הגמוניים בפריפריה לבושת החאקי הנרטיבי. אתם חושבים שאני מדמיון? ראו את מה שכותבת פלאקרז על כך ש"מחקרים" כאלה מצוטטים על ידי אחרים וכך נבנים "גופי ידע" ותחומי מחקר שלמים:

זה מראה איך השחתת הידע מבוססת על בניית רעיונות שגויים מלכתחילה, שממשיכים אותם לכיוונים לא נכונים, ומקבלים מבנה שלם של מחקר רעוע. מאמר נורא אחד מתפרסם ואז עוד מאמר מתבסס עליו, ועוד אחד ועוד אחד - ונוצר כל המבנה הזה ללא יסודות, שאנשים מציגים באופן לא ביקורתי. ואם תנסי לטעון משהו אחר יאמרו לך שאת הולכת נגד שנים של מחקר.

הוא אשר כתבתי למעלה. "מחקרים" כאלה מייצרים תחומים שלמים יש מאין (כמו גיאוגרפיה קוויירית של בעלי חיים). מכאן והלאה ייעשה מה שנעשה במדעי החברה והרוח בכלל. האחד יצטט את השני, יחלוק עליו וישווה בינו לבין השלישי, וכך ייערמו להם מאמרים וייכרתו מיליוני דונמים של יערות בברזיל (ואז כל אלו עוד טוענים שטראמפ הוא שפוגע בסביבה), לטובת קידום הידע בגיאוגרפיה פמיניסטית של כלבי בולדוג קווייריים בפורטלנד. סליחה, בפארקי כלבים בפורטלנד (שהרי בבתי פרטיים ידוע שכלבים קווייריים מתנהגים לגמרי אחרת. נא לשמור על הדיוק והקפדנות האקדמית והמדעית ולא לקפוץ למסקנות והכללות סטריאוטיפיות, הגמוניות ופיזיות).

מסקנות

לינדזי מסביר את משמעות הניסוי שלהם כך:

למדנו איך לגרום למאמרים להתפרסם, ומה נדרש כדי שהם יעברו את תהליך הביקורת האקדמי...

הסוד הוא ליצור ולזייף בעיות בכיוון שכבר הטריד חוקרים, ושכל המבקרים הולכים בהן לאותו כיוון. במקום להפגין רצינות אינטלקטואלית, את צריכה לנווט בתוך שורת כללים שמטים את השיח להיעלבות: למשל, האם את מדברת באופן הנכון על טרנסג'נדרים? האם אתה ממצב את עצמך נכון כאדם לבן? הטריק הוא לעשות דה-הומיניזציה לפריבילגיה באופן עקבי ככל האפשר, ולהישען על תיאוריה שמאפשרת לעשות זאת בדרך 'אקדמית'. המחקרים שלנו היו מוזרים וגרועים בכוונה, אבל השתלבו באופן כמעט מושלם עם מחקרים אחרים מאותן דיסציפלינות.

השיטה שלנו היתה להתחיל ממסקנה נוראית: למשל, במאמר עם הכלבים התחלנו מהמסקנה שגברים הם כמו כלבים, ואז עבדנו לאחור ומצאנו שהספרות הקיימת מסוגלת לתמוך בטענה הזו. עוד דוגמה מעולה היתה שרצינו להראות שיש בעיה חמורה בחינוך. זה משהו שצריך להטריד את כולם, כי משם מתחילה התרבות שלנו. אז כתבנו מאמר שטוען שגברים לבנים פריבילגים בקולג' צריכים לחוות תיקון על ידי זה שיושיבו אותם על הרצפה, יכבילו אותם בשרשראות ויאסרו עליהם לדבר — ו-'Hypatia' ז'ורנל פילוסופיה פמיניסטי, קיבל את הרעיון בחום."

הנה עוד דוגמאות לרעיונות מטורפים ולא מוסריים שסביבם הם חרטטו מחקר שברוב המקרים עבר את ביקורת האיכות של "מדעי המרמור". למשל, הם טענו שכאשר גבר מאונן באופן פרטי ומפנטז על אשה ללא הסכמתה ובלי שהיא יודעת, הוא פוגע בה מינית; אסטרונומיה נחשבת מדע גברי ומערבי, אז אפשר לתקן אותה ולהוסיף לה אסטרוולוגיה פמיניסטית וקווירית — הרעיון הזה התקבל והמחברת הפיקטיבית, ד"ר מריה גונזלס, התבקשה לערוך כמה תיקונים לקראת פרסומו. במחקר שערורייתי נוסף הם טענו שגברים נוהגים לפקוד בתדירות גבוהה מסעדות כמו Hooters, שבנו את המוניטין שלהן על מלצרות גדולות חזה, בגלל נוסטלגיה לגבריות אותנטית שבה הגבר הדומיננטי נהנה מכיבושים מיניים. המחקר נשען על נתונים מפוברקים לגמרי, מה שלא מנע מעורך הז'ורנל "Sex Roles" לכתוב למחבר, ריצ'רד בולדווין (פרופ' אמריטוס מפלורידה שהתיר לשלושה לעשות שימוש בשמו), שמאמרו הוא "תרומה חשובה לתחום" – ולפרסם אותו.

"ככל שהתקדמנו הבנו שכמעט כל דבר יעבוד, כל עוד הוא נופל לתוך הזרם המוסרי העיקרי ומפגין הבנה של הספרות הקיימת", הם מסבירים. "כלומר, אם רק נתאים את הספרות הקיימת באופן המתאים – ותמיד יש ציטוט שמאפשר את זה – נוכל לומר כל דבר אופנתי או פוליטי שנרצה. תמיד עסקנו באותן שאלות בסיסיות: מה אנחנו צריכים לכתוב ומה אנחנו צריכים לצטט כדי שהטירוף האקדמי הזה יתפרסם כמחקר."

כדאי לשים לב לכמה נקודות חשובות. התחום נבנה על ידי התייחסויות הדדיות של "חוקרים" אלו לאלו. אם יש מספיק חוטים ברשת הזאת, אתה תורם תרומה משמעותית לתחום. הרי זו מהותו. אין שם עובדות מהעולם אלא רק חרטוטים שנקשרים זה לזה ברשת מסועפת עם מונחים עמומים, מחקרים שלא אומרים מאומה, ומסקנות אופנתיות (כמו כבילת גברים הגמוניים בשלשלאות באולמות ההרצאה באוניברסיטה כדי שיחוו חוויה מתקנת). הזוי!

תגובות

אתם ודאי תוהים כיצד הגיבו אותם עורכים ומבקרים (שמשום מה אף אחד מהם כנראה לא פוטר בביזיון ממשרתו). אז הנה אחד לדוגמה:

ניקולאס מצה, עורך "Journal of Poetry Therapy", נשמע אכול חרטה. הז'ורנל שלו פרסם מאמר שהוא מונולוג פואטי ומריר של פמיניסטית גרושה. רובו הופק ממחולל שירים שהשלושה הוסיפו לו מסרים אופנתיים כמו מחשבות על סיפוק עצמי. הטקסט כולו נכתב בפחות משש שעות והתקבל לפרסום כפי שהוא. מצה אמר ל"וול סטריט ג'ורנל" שהמאמר עבר הערכת עמיתים עיוורת והביע חרטה על כך שלא התאמץ לאמת את זהות הכותב. הוא סיפר שנדרשו שנים לבנות את אמינות הז'ורנל, שכעת מתרסקת. "אני יכול להבין איך אפשר לשטות בז'ורנלים ובעורכים כמוני", הודה.

שימו לב, הבעיה שלו היא רק הרמאות (כלומר שזהות הכותב מפוברקת). ומה עם זה שנונסנס שנכתב בכמה שעות עובר את הביקורת של המערכת שלו וזוכה לקרדיט אקדמי? אם היו מגלים שהכותב הוא יוסף בן שמעון ולא משה בן לוי, אז הכל היה בסדר? לניקולאס מצה פתרונים. מוזר באמת שכתב העת עלול לאבד ברגע את הקרדיט העצום שנבנה לאורך שנים. באמת לא בסדר. הוא לא מסוגל אפילו להבין שכל הקרדיט הזה (בהנחה שהוא קיים) לא שווה את הנייר שעליו הוא כתוב. הבעיה אינה עם המאמר שפורסם אלא עם הקריטריונים שאותם הוא צלח, ולכן עם כל שאר המאמרים שכן נכתבו ברצינות ועברו את הביקורת, שכנראה לא שווים הרבה יותר.

מה זה אומר על מנת המשכל של העורך עצמו? אם העורך של כתב העת אפילו לא מסוגל להבין את מהות הבעיה שכבר נחשפה בכתב העת שלו, אין פלא שהוא לא מסוגל לחשוף בעצמו בעיות קיימות, וכמובן גם אין פלא שזהו התוצר שהוא וחבריו מייצרים.
הנה תיאור של עוד תגובה:

לינדזי: "היתה תגובה מועטה מאוד מצדם עד עכשיו. 'Gender & Society' הז'ורנל הגדול בעולם בחקר ג'נדר, דרש שנתנצל ואני הבהרתי שלא נתנצל: אנחנו בחנו את המערכת, הם אלה שקיבלו או דחו את המאמרים שלנו, ו-'Gender & Society' דווקא דחו את המאמר ששלחנו, אז כל הכבוד להם. אבל אחרים לא. 'Gender, Place and Culture', שפרסמו את מאמר האונס של הכלבות, הודיעו שיחנו את המדיניות שלהם כדי למזער את הסיכוי שכותב פיקטיבי יעבור את הסינון שלהם. זו בדיוק התגובה הלא-נכונה, כי היא לא משנה את פרקטיקות המחקר שפעלנו לחשוף.

העורך של כתב העת שדחה את המאמר דרש התנצלות, ובצדק מבחינתו. אבל העורך השני שקיבל אותו לפרסום אפילו לא היה מסוגל להבין את הבעיה שנחשפה אצלו, וגם הוא מחפש איך לא גילו שהכותב הוא פסבדונים, בדיוק כמו ניקולאס מיודענו מלמעלה. חלק ניכר מהבעיה היא כנראה מנת המשכל של החברה הללו.

אף אחד מהחברה הללו לא מעלה בדעתו שכל התחום וכתבי העת שלו דורש נייעור רציני (למעשה גריסה לעפר: שבירתו זוהי טהרתו). הם כנראה לא נמצאים ברמת התפתחות שמאפשרת להם להבין זאת. הפוסטמודרניות והדקונסטרוציה הביקורתית השתלטה להם על התאים האפורים שפעם במקור אולי היה להם פוטנציאל להפוך למוח מתפקד, והפכה אותם לעיסה שפולטת באופן רנדומי סיסמאות תקניות. חשבו על כך שכל אלו אנשי אקדמיה מכובדים, עורכי כתבי עת ומבקרים אקדמיים של מאמרים, פרופסורים שמרואיינים בכלי התקשורת כמומחים (לגיאוגרפיה קווירית של אנסים הולכי ארבע), שבוודאי גם מגישים חוות דעת בתחומם (ליוה"נ) ומעצבים דעת קהל בנושאים הללו. כך מגיעים לכך שבניו יורק [מוגדרים בחוק מעל שלושים מגדרים שונים](#), וכל אחד חייב לכבד את מגדרו של האחר לפי בחירתו, ואולי גם לאפשר לו לעשות את צרכיו בתא שמוקדש למגדר זה ואין בלתו. רוצו ללמוד אדריכלות תאי שירותים, זה מקצוע העתיד.

כל זה נעשה כמובן במשכורת יפה ותקציבים נאים על חשבון הציבור המטומטם (=אנחנו). ואחר כך עוד אומרים שאברכים בכולל הם אוכלי חינם שעוסקים בנושאים לא רלוונטיים ומחפשים בספר התקציב איפה אפשר לקצץ. אתם לא מבינים אילו כמויות זבל מיוצרות בתחומים הללו, וכמה מאות אלפי אנשים מקבלים משכורות כדי לעסוק בהם ותקציבים כדי לערוך מחקרי כורסה וכנסים שבהם הם מחליפים זה עם זה ביטויים ווקליים חסרי כל פשר. ממש אמנות מודרנית.